

Business Case

Pilot stroomstootwapen in de BPZ

<Versie 1.1>
<Juli 2013>>

Verspreiding

Naam	Rol	v0.1	v0.2	V0.3	v1.0
Art10-2E	Hoofd Innovatie & Ontwikkeling KNP	x	x		x
Art10-2E	Secretaris Commissie Bewapening, Uitrusting en Kleding	x	x	x	x
Art10-2E	Ministerie van Veiligheid & Justitie	x	x	x	x
Art10-2E	Stagiaire project APP en NPU	x	x	x	x
Art10-2E	Onderzoeker TNO		x		x
Art10-2E	Programmamanager TNO		x		x
Art10-2E	Opdrachtgever		x	x	x
Art10-2E	Lectoraat Politieacademie			x	x
Art10-2E	Secretariaat commissie Bewapening, Uitrusting, Kleding				x

Goedkeuring

Versie	Datum	Opmerkingen	Akkoord (naam, datum, paraaf)

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	Inleiding Leeswijzer	4
Hoofdstuk 2	Redenen voor een pilot “stroomstootwapen in de BPZ”	6
2.1	Geweld en Politie	
2.2	Ervaringen met huidige geweldsmiddelen in de BPZ	
2.3	Het stroomstootwapen	
2.4	Voorstel om te komen tot een pilot “Stroomstootwapen in de BPZ”	
Hoofdstuk 3	Overwogen mogelijkheden/alternatieven	11
Hoofdstuk 4	Investeringsbeoordeling	12
4.1	Verwachte kosten	
4.2	Tijdschema	
Hoofdstuk 5	Belangrijkste punten samengevat	14
	Bronverwijzing	16
Bijlage 1	Vergelijking toepassingsbereik in samenhang	17
Bijlage 2	Overzicht van positieve en negatieve ervaringen uit het buitenland Randvoorwaarden	18

Hoofdstuk 1 Inleiding

De landelijke commissie Bewapening, Uitrusting en Kleding is - onder voorzitterschap van **Art10-2E** (wnd. Korpschef IJsselland) – in 2011 een oriëntatie gestart om te komen tot een samenhangende kijk op politie en bewapening. De werknaam van deze oriëntatie is het Politie Modernisatie Programma. Dit programma start met de beantwoording van de vraag over welke middelen de politieagent-van-de-toekomst moet kunnen beschikken in de uitvoering van zijn of haar taak. Vertrekpunt hierbij is de visie op de rol en taken die de politie in onze samenleving heeft, nu en straks. Het uitrusten van agenten in de basis politiezorg (BPZ) met een stroomstootwapen is onderdeel van deze visie¹. Nu minister Opstelten op 29 september jongstleden de uitspraak deed dat alle agenten uitgerust zouden moeten worden met een stroomstootwapen, is dit proces in versnelling geraakt. Volgens Opstelten blijkt uit recent onderzoek dat een ruime meerderheid *een taser wel ziet zitten* en naar aanleiding van goede ervaringen van de arrestatieteams lijkt deze gedachte een praktijktest waard.

Belangrijk is het antwoord op de vraag of onze collega's in de BPZ daadwerkelijk behoefte hebben aan nog een gewelddadig middel? Iedere agent beschikt immers - naast zijn mond - al standaard over een wapenstok, de pepperspray en een pistool. Onvrede echter over de effectieve bruikbaarheid van de eerste twee gewelddadige middelen doet denken dat de huidige wapenuitrusting van de agent mogelijk niet (meer) toereikend is (*Kruize & Gruter (2012)*).

Bij de onvrede over effectieve bruikbaarheid van de beschikbare wapens wordt overigens de context geplaatst dat geweld en agressie tegen agenten in de afgelopen decennia flink is toegenomen (Timmer, 2012, p.1). Agenten moeten zich doortastend kunnen wapenen tegen deze agressie. Niet alleen voor zichzelf maar ook in het belang van de Nederlandse burger. Het is immers van maatschappelijk belang dat de politie er in blijft slagen om haar geweldsmonopolie op een geloofwaardige en veilige manier te handhaven. Zwakke plekken in de bewapening van de politie zouden daarom niet mogen ontstaan.

Omdat gebruik van een stroomstootwapen effectief lijkt te zijn én het verminderen van verwondingen van zowel politiemensen als burgers - in situaties waarbij politiemensen moeten omgaan met geweld of gewelddadige confrontaties - met zich kan brengen, lijkt de taser als "Non Lethal Weapon (NLW)" geschikt om zwakkere plekken in de bewapening op te gaan vullen.

Het **doel van deze business case** is het verkrijgen van toestemming voor een uit te voeren pilot, van minimaal een jaar, waarin de taser op zijn effectieve bruikbaarheid voor/in de reguliere politiepraktijk getest gaat worden door twee basisteams en 1 ondersteunend team van de Nederlandse Politie.

Het **doel van de pilot** is het verkrijgen van zodanige kennis en praktijkervaringen dat aan de Minister geadviseerd kan worden óf een stroomstootwapen in de toekomst onderdeel dient te gaan uitmaken van de standaarduitrusting van de Nederlandse politieagent.

Leeswijzer

In **hoofdstuk 2** worden de argumenten voor een pilot met een stroomstootwapen in de BPZ onderbouwd.

- Paragraaf 2.1 schetst allereerst de legitieme kaders voor invoering van een stroomstootwapen. De discussie over het uitrusten van de Nederlandse Politie met een stroomstootwapen behoort ten alle tijden geplaatst te worden binnen de legitieme kaders van geweldsgebruik door de politie.
- Paragraaf 2.2 analyseert de effectiviteit van de huidige geweldsmiddelen van de reguliere politie; Zijn het pistool, de pepperspray en de wapenstok toereikend voor de taakuitoefening van de agent of is er sprake van een zwakkere plek in de bewapening?
- Paragraaf 2.3 gaat in op de effectieve bruikbaarheid van een stroomstootwapen voor de Nederlandse politieagent.
- Paragraaf 2.4 formuleert naar aanleiding van bovenstaande paragrafen het voorstel om te komen tot een **pilot stroomstootwapen in de BPZ** en de vragen die beantwoord zouden moeten worden door het laten uitvoeren van deze pilot.

In **hoofdstuk 3** wordt - normaal gesproken in een business case - ingegaan op mogelijke alternatieven.

- Nu de Minister het soort NLW van zijn voorkeur (stroomstootwapen) al duidelijk kenbaar heeft gemaakt beperkt de pilot zich tot dit wapen en laat alternatieven buiten beschouwing.

In **hoofdstuk 4** wordt de investeringsbeoordeling van de pilot van een stroomstootwapen in de BPZ toegelicht.

- De investeringsbeoordeling vindt plaats langs de onderwerpen verwachte kosten en een tijdschema.
- Hierbij gaat het niet alleen om de materiele kosten, maar ook om de kosten voor ondersteuning in het onderzoek en analyse.

In **hoofdstuk 5** zullen ter afsluiting de belangrijkste punten samengevat worden.

NB 1: In deze BC wordt dankbaar gebruik gemaakt van onlangs verschenen rapportages, zoals de *Evaluatie Taser Pilot* van Adang & Esman (2011); het rapport *Politiële bewapening in perspectief* van Kruize & Gruter (2012), als ook de notitie *Geweld in de politiepraktijk in 2010* van Timmer (2012).

NB 2: *Taser* is een merknaam voor een stroomstootwapen, ook wel Electronic Immobilisation Device (EID) of Electronic Control Device (ECD) genoemd. In deze BC worden deze begrippen door elkaar heen gebruikt.

Hoofdstuk 2 Redenen voor een pilot “Stroomstootwapen in de BPZ”

2.1 Geweld en Politie

De verwachtingen van de samenleving ten aanzien van politieambtenaren zijn hoog. Dit geldt zowel voor de doeltreffendheid van de taakuitoefening (boeven vangen en orde handhaven) als ten aanzien van de integriteit van het bevoegdheden gebruik. Tegelijkertijd staat het gezag van allerlei publieke functionarissen onder druk, zeker ook van politieambtenaren (Timmer, 2012, p.1). Zodanig zelfs dat geweld en agressie tegen agenten de afgelopen decennia flink is toegenomen. Ongeveer 3% van de uitvoerende politiemensen raakt jaarlijks gewond door burgergeweld (Timmer, 2012, p.1).

In het recent verschenen WODC rapport *Politiële bewapening in perspectief* (Kruize & Gruter, 2012) is de analyse van de toename van geweldsgebruik helder en eenduidig. Het geweldsgebruik is toegenomen als gevolg van een agressievere en minder respectvolle houding van burgers jegens politiefunctionarissen. Burgers pikken ogenschijnlijk weinig meer van de dienders en de agressie zou zowel in verbale als fysieke uitingen zijn toegenomen. Hierbij wordt (buitensporig) drank- en druggebruik veelvuldig genoemd als katalysator voor agressie en geweld tegenover politiemensen (Kruize & Gruter, 2012, p. 49).

Ondanks beleid op het gebied van een heldere normstelling en handhaving daarvan blijkt het lastig om agressie en geweld van burgers substantieel terug te dringen en het politiewerk veiliger te maken. Het gezag van de politie wordt daardoor vaker ter discussie gesteld. Jaap Timmer (2012, p.1) verwoordt deze ontwikkeling in een vraag: *“Hoe kan de politie binnen de veranderde maatschappelijke omstandigheden een legitiem maar doortastende geweldsmonopolie organiseren met behoud en bevordering van de geloofwaardigheid van de veiligheid voor burgers en agenten?”*

Het in de praktijk van de BPZ testen van een stroomstootwapen lijkt prima te passen binnen de poging deze vraag te beantwoorden. Het gaat hierbij meer over de mate van *doortastendheid* waarmee de politie haar geweldsmonopolie mag vormgeven dan om de strikt juridische kant van het geweldsmonopolie. Van dit laatste is immers duidelijk en alom erkend dat de politie, binnen wettelijke kaders, bevoegd is geweld te gebruiken. Deze kaders stellen dat geweld alleen mag worden gebruikt binnen de uitvoering van een politietaak waarbij het beoogde doel het aangewende geweld moet kunnen rechtvaardigen, mede gelet op de gevaren verbonden aan het gebruik van geweld en dat het doel niet op een andere wijze kan worden bereikt (Ambtsinstructie). Vaak wordt dit vertaald naar de termen proportionaliteit en subsidiariteit.

De vraag echter welke middelen de politie kan en mag gebruiken bij het *doortastend* uitoefenen van haar geweldsmonopolie is hier aan de orde. De mate van (on)gewenstheid van een nieuw geweldsmiddel kan alleen worden bepaald in samenhang met de andere – nu in gebruik zijnde – geweldsmiddelen. Wat de ervaring is met de huidige geweldsmiddelen wordt in de volgende paragraaf besproken.

2.2 Ervaringen met huidige geweldsmiddelen in de BPZ

Politiemensen beschikken over een aantal middelen om geweld te kunnen toepassen wanneer hun slagvaardig en daadkrachtig optreden hierom vraagt. De standaardbewapening van de Nederlandse politiemans bestaat op dit moment uit;

- een pistool, een “lethal weapon” (LW).
- de pepperspray (sinds 10 jaar), een “non lethal weapon” (NLW).
- een wapenstok, een “non lethal weapon” (NLW)

Om direct een beeld te geven: In 2010 werden deze geweldsmiddelen door de Politie ruim 14.000 keer gebruikt. Afgezet tegen het totale aantal aanhoudingen dat dat jaar door de basispolitiezorg werd verricht - 210.500 – is het duidelijk dat de Nederlandse politie het gros van haar aanhoudingen nog steeds realiseert zonder geweldsgebruik (Timmer, 2012, p.3). De termen proportionaliteit en subsidiariteit worden door de Nederlandse politiemans/vrouw niet alleen goed begrepen maar ook goed toegepast!

In 3360 van de 14000 inzetten van een geweldsmiddel ontstond letsel aan burgerzijde. 1200 agenten raakten gewond door burgergeweld (Timmer, 2012, p. 5).

Zoals gezegd, een discussie over het wel/niet willen toevoegen van een stroomstootwapen als geweldsmiddel moet worden gevoerd in samenhang met tot de hierboven genoemde - nu in gebruik zijnde - geweldsmiddelen. Ze worden alle drie kort besproken.

Het pistool (LW)

Het pistool wordt ingezet om een vuurwapengevaarlijk persoon aan te houden, om een bepaalde categorie verdachten of veroordeelden aan te houden die zich verzetten of vluchten, het beteugelen van ernstige wanordelijkheden en/of noodweer situaties. De huidige Walther P5 is al dertig jaar in gebruik. Het voornemen tot gunning van een nieuw pistool is zojuist bekend gemaakt. Bij het inzetten van het pistool worden vier stadia onderscheiden;

1. het ter hand nemen van het vuurwapen,
2. het louter richten,
3. het geven van een waarschuwingsschot
4. het gericht schieten.

Volgens de opgave van de regiokorpsen zou in 2010 1.376 keer vuurwapengeweld hebben plaatsgevonden (Kruize & Gruter, 2012, p. 44).

Het middel "pistool" lijkt, in combinatie met de huidige munitie, nog steeds aan de verwachtingen te voldoen.

De pepperspray (NLW)

De pepperspray wordt vooral ingezet bij aanhoudingssituaties. De ambtsinstructie vermeld duidelijk dat het middel niet ingezet mag worden voor het handhaven van de openbare orde en dus geen alternatief is voor de wapenstok (Gruter & Kruize 2012). Overigens vinden sommigen de plaats van de pepperspray in ons geweldsspectrum niet altijd even duidelijk. Sommige bronnen c.q. auteurs plaatsen de pepperspray *naast* de wapenstok en sommige *tussen* de wapenstok en het vuurwapen in (Drenth et al, 2008).

Hoewel de pepperspray op hoofdlijnen goed voldoet is ze in haar werking niet zaligmakend. Er worden vier redenen genoemd die de effectieve bruikbaarheid van pepperspray verkleinen (Kruize & Gruter, 2012, p. 79):

1. *Ongevoelig of minder gevoelig voor pepperspray*: niet alle verdachten worden direct uitgeschakeld door het toedienen van pepperspray..
2. *Verhoogde agressie*; Als de verdachte niet door pepperspray wordt uitgeschakeld dan kan het gebruik een tegengesteld effect hebben, dat wil zeggen dat de aanhouding moeilijker wordt.
3. *Niet altijd raak*: als er van een te grote afstand of bij slechte weersomstandigheden (wind, regen) pepperspray wordt gespoten, dan is de kans op een treffer minder groot.
4. *Besmetting*: er is een reëel gevaar dat politiemensen zelf pepperspray inademen of een collega/ onschuldige omstanders raken. Adang et al. (2005, p. 18) melden dat in een kwart van het pepperspraygebruik besmetting optreedt.

Genoemde tekortkomingen vormen voor politiemensen een drempel om pepperspray in de praktijk te gebruiken.

De wapenstok (NLW)

De wapenstok wordt veelal ingezet bij het handhaven van de openbare orde (Gruter & Kruize, 2012).

Politiemensen zijn weinig enthousiast over de effectieve bruikbaarheid van de korte wapenstok (Kruize & Gruter, 2012, p. 76). Vijf terugkerende redenen voor dit negatieve oordeel zijn:

1. *Te weinig slagkracht*: als de burger dikke kleding of een leren jas aan heeft, dan is het effect van slaan met de korte wapenstok beperkt.
2. *Te weinig uitstraling*: burgers zijn niet onder de indruk van de korte wapenstok. De politie straalt er, aldus de criticasters, te weinig gezag mee uit.
3. *Te kort*: de korte wapenstok is niet geschikt om mensen op afstand te houden.
4. *Verhoogde kans op letsel*: Ondanks het gevoel van weinig slagkracht bij de korte wapenstok levert de inzet van dit geweldsmiddel een verhoogde kans op letsel van burgers op bij het aanwenden van fysiek geweld.

5. *Agressief imago*; Het gebruik van de wapenstok (het herhaaldelijk inslaan op dader) oogt zeer agressief en geeft een negatief imago voor de Politie.

Nu de belangrijkste geweldsmiddelen van de politie uiteen zijn gezet, wordt er een zwakkere plek zichtbaar tussen wapenstok/pepperspray enerzijds en het pistool anderzijds. De wapenstok en de pepperspray voldoen helaas niet in alle situaties waarvoor geweldsbeheersing nodig wordt geacht. Het pistool bevindt zich als lethaal middel in een andere categorie. Het is van groot belang dat de politie er in blijft slagen om haar geweldsmonopolie op een geloofwaardige en veilige manier te handhaven. Een eventueel zwakkere plek in de bewapening van de politie zou daarom niet mogen bestaan.

Op deze zwakkere plek in de bewapening zou geanticipeerd kunnen worden door het in gebruik nemen van de taser. In de volgende paragraaf wordt toegelicht wat een taser is en doet.

Een hierbij behorend overzicht van in binnen- en buitenland geconstateerde voor- en nadelen van het gebruik van een taser vindt u in bijlage 2.

2.3 Het stroomstootwapen

Uit vorige paragrafen blijkt dat er behoefte is aan uitbreiding van de standaard bewapening van de Nederlandse agent. De taser lijkt een voordehand liggende aanvulling door de uitspraak van de minister en de positieve ervaringen van het gebruik van de taser door de AT's.

Maar wat is de taser nou eigenlijk en hoe wordt deze gebruikt?

Taser is een merknaam voor een stroomstootwapen, ook wel Electronic Immobilisation Device (EID) of Electronic Control Device (ECD) genoemd. In deze BC worden de begrippen door elkaar heen gebruikt. Het woord Taser is een verwijzing naar de jeugdheld Tom Swift van de geestelijk vader van dit wapen, Jack Cover – een NASA-onderzoeker (Kruize & Gruter, 2012, p.110). De letters van Taser zijn ontleent aan Thomas A. Swift's Electric Rifle. In 1974 is de eerste taser klaar voor gebruik; omdat deze eerste taser gebruik maakt van kruit, wordt het wapen als vuurwapen geclassificeerd. In 1994 ziet de eerste air taser het licht, ontwikkeld door taser International. In 1999 wordt een taser geïntroduceerd die ergonomisch op een handvuurwapen lijkt. De taser X26 – het model dat wordt gebruikt door de Nederlandse arrestatieteams (Adang & Esman, 2011) – komt in 2003 op de markt. De laatste loot aan de taser wapenstam is de taser X2, waarmee twee keer kan worden geschoten, voordat er herladen moet worden. De X2 is bovendien dunner dan de X26.

Met de taser worden twee elektrodes afgevuurd over een afstand van maximaal 35 voet (10,6 meter). De Nederlandse AT's maken op dit moment gebruik van een taser die op maximaal 7 meter te gebruiken is. De elektrodes lijken op dartpijltjes en worden gericht op doordringbare kleding. De elektrodes veroorzaken twee kleine wondjes aan het lichaam van de getaserde. Er wordt een elektrische schok (hoog voltage – 50.000 Volt – bij een laag ampère) waardoor de hersenfunctie tot spiercontrole wordt uitgeschakeld. Dit leidt tot een onmiddellijke en onvermijdelijke reactie. Zodra de stroom wordt uitgeschakeld, treedt herstel op. De werking is dus niet gebaseerd op pijn, maar op het uitschakelen van spiercontrole.

De werking hierboven wordt *probemode* genoemd. Daarnaast kan de taser in de *stunmode* worden gebruikt door het direct op de persoon in kwestie te plaatsen. Dan is de werking anders; er wordt pijn veroorzaakt zonder dat spierfuncties worden uitgeschakeld. Vooral deze functie van de taser ontmoet kritiek.

De taser wordt door de politie in tal van landen gebruikt. Het is echter verschillend welke politieambtenaren met een taser worden uitgerust. Soms zijn het alleen speciale eenheden, zoals de arrestatieteams in Nederland (tot nu toe), soms alle politieonderdelen, waaronder onze doelgroep, namelijk reguliere politieambtenaren.

Voor de discussie of de taser een interessante aanvulling of zelfs een alternatief is voor de standaarduitrusting van Nederlandse politieambtenaren, is het vooral interessant om te kijken naar ervaringen uit landen waar straatagenten met een taser zijn uitgerust, zie bijlage 2.

In diverse rapporten is gekeken naar de inzet van tasers in Engeland, Frankrijk, Canada, de Verenigde Staten en (West-)Australië. De gebleken positieve- en negatieve ervaringen zijn in bijlage 2 in een overzicht

samengebracht, alsmede de geconstateerde randvoorwaarden waar organisatie aan moeten voldoen wanneer ze een stroomstootwapen in gebruik nemen.

2.4 Voorstel om te komen tot een pilot “Stroomstootwapen in de BPZ”

Wanneer alle argumenten naast elkaar worden geplaatst ontstaat het volgende beeld:

- Er lijkt voor de BPZ een zwakkere plek te bestaan in het gebied tussen de wapenstok/pepperspray (NLW) en het pistool (LW).
 - De huidige wapenstok biedt in haar gebruik te weinig slagkracht, geeft een verhoogde kans op letsel bij daadwerkelijk gebruik, heeft te weinig uitstraling, wordt als te kort ervaren en brengt een slecht imago.
 - Bij de pepperspray is er een categorie personen die ongevoelig of minder gevoelig is voor pepperspray, je raakt niet altijd het doel, wat kan zorgen voor agressie en bij gebruik bestaat er een risico op besmetting.
- Inzet van een stroomstootwapen (ook een NLW) lijkt, mede op basis van de buitenlandse ervaringen, het beste in staat dit *gat tussen vuist en vuurwapen* op te kunnen vullen:
 - De mate van effectieve bruikbaarheid van een stroomstootwapen in het buitenland wordt als goed gekwalificeerd ;
Een stroomstootwapen blijkt heel goed bruikbaar te zijn in situaties met huiselijk geweld, verstoringen binnen de openbare orde, vechtpartijen en ruzies, autoprocedures en mogelijk wapenbezit en bij personen die zich fysiek verzetten tegen de politie.
Dit zijn allemaal situaties die zich voordoen in de reguliere politiezorg.
 - Een Taser is door zijn werking – in tegenstelling tot de wapenstok en de pepperspray – wel effectief als mensen niet meer op pijnprikkels reageren (bijvoorbeeld als gevolg van overmatig gebruik van alcohol en drugs).
 - Inzet van een stroomstootwapen kan het noodzakelijk gebruik van het vuurwapen mogelijk terugdringen
 - Het doel van de inzet van een stroomstootwapen is het verminderen van verwondingen, zowel van politiemensen als van burgers, in situaties waarbij politiemensen moeten omgaan met geweld of gewelddadige confrontaties.
- Een eventueel zwakkere plek in de bewapening mag om de volgende redenen niet worden toegestaan:
 - De politie wil binnen de veranderde maatschappelijke omstandigheden een legitiem maar doortastend geweldsmonopolie blijven organiseren met behoud en bevordering van de geloofwaardigheid van de veiligheid voor burgers en agenten.
 - De verwachtingen van de samenleving ten aanzien van politieambtenaren waar het gaat om boeven vangen en orde handhaven zijn en blijven onverminderd hoog.
 - Deze hoge verwachtingen maken de geformuleerde hoofddoelstelling van de nieuwe Nationale Politie een terechte: Nederland veiliger maken! De Nationale Politie spreekt hierbij over een politie die vertrouwen wekt, die alert en slagvaardig is, moedig en daadkrachtig. Agenten moeten hiertoe kunnen beschikken over de juiste middelen.

Op basis van het hierboven staande wordt toestemming gevraagd voor de start van een **pilot** met een **stroomstootwapen in de BPZ**.

Naar aanleiding van de pilot moet door de Minister de vraag beantwoord kunnen worden of een stroomstootwapen onderdeel dient te gaan uitmaken van de standaarduitrusting van de Nederlandse politieagent?

Om de Minister een gefundeerde beslissing te kunnen laten nemen dient de pilot antwoord te kunnen geven op de vraag wat de effectiviteit en bruikbaarheid van het stroomstoot wapen is in relatie tot inzet bij geweldssituaties in de BPZ.

1. In welke situaties is de taser gedurende de pilot gebruikt?
2. Wat is de mate van effectiviteit bij het gebruik van de taser?
3. Is in de pilot-basisteams het aantal gewonde politiemensen en verdachten, in situaties waarbij politiemensen moeten omgaan met geweld of gewelddadige confrontaties, verminderd?
4. Zijn de politieagenten van de pilot-basisteams in staat geweest om doortastend op te treden met, behoud en bevordering van de geloofwaardigheid van de veiligheid voor burgers en agenten?
5. Hoe verhoudt de inzet van de taser in de pilot-basisteams zich tot het gebruik van de pepperspray en wapenstok? (zie bijlage 1).
6. Is gebleken dat iedere agent een taser nodig heeft of kan worden volstaan met het toerusten van een aantal agenten per eenheid?
7. Kan de taser in plaats komen van (een van) de bestaande NLW's; de pepperspray of de wapenstok?
8. Ontmoeten agenten met een taser minder geweld en/of agressie tegen zichzelf dan zonder taser?
9. Wat is de opleidingsduur van een agent en de intensiteit van de opleiding?
10. Hoe en hoe vaak moet bijgeschoold worden?

Relevante sub-vragen zijn natuurlijk ook vragen naar de mate waarin de vooraf gegeven opleiding als toereikend is ervaren, het gebruiksgemak en de bediening van de gebruikte taser, het hanteren van de medische richtlijnen en opmerkingen over de gevraagde registratie.

Om een kwalitatief goede pilot mogelijk te maken dient het volgende te geschieden:

- Organiseer de pilot volgens de inzichten van Managing Successful Programmes (MSP, *Prince-2 voor de overheid*).
- Zorg voor een Stuurgroep waarbij de opdrachtgever (*senior responsible owner*), afkomstig is vanuit de Nationale Korpsleiding. In de Stuurgroep zijn verder het veld (*senior user*), de faciliteerder (*senior supplier*), de onderzoeksbegeleiding en de medezeggenschap (COR) vertegenwoordigd..
- Wijs - in overleg met de landelijke Commissie Bewapening, Uitrusting & Kleding - een projectleider/opdrachtnemer aan die o.a. de opdracht krijgt het Project Initiatie Document te schrijven. Hij/zij is ook degene die gedurende de pilot het contact houdt met de leidinggevenden van de pilot-teams (de *business change managers*). De projectleider rapporteert aan de Stuurgroep.
- Maak het project integraal, waarin naast de pilot zelf een afzonderlijk werkpakket Onderzoek en Analyse wordt gedefinieerd.
- Laat het werkpakket Onderzoek en Analyse trekken door een externe partij. Vooralnog wordt hierbij gedacht aan een samenwerking van TNO met een lectoraat.
- Reserveer budget voor kosten van materieel, capaciteit en ook onderzoek en analyse.
- Aangezien het voorgestelde stroomstootwapen X2 een ander type is dan het huidige in gebruik zijnde type bij de AT teams (X26) zijn er een aantal technische aspecten die geverifieerd dienen te worden middels literatuur en experimentele studies. Daarnaast is het zinvol om experimenten voor wisselende operationele omstandigheden uit te laten voeren ter ondersteuning van beoordeling effectiviteit.
- Laat de pilot *minimaal* 1 jaar duren; gun de politie de tijd om deugdelijk ervaring op te doen en de effectiviteit van een stroomstootwapen ook door de seizoenen heen (dikke/dunne kleding etc.) te kunnen ervaren.
- Voer de pilot uit door politieagenten van 3 teams op te leiden en van stroomstootwapens te voorzien.
- Indien noodzakelijk moeten de leden van de teams bijgeschoold worden.

- Voer, teneinde de gestelde vragen te kunnen beantwoorden, de pilot uit in:
 - 1 basisteam, stedelijk gebied, stroomstootwapen naast alle overige bewapening;
 - 1 basisteam, landelijk gebied, stroomstootwapen naast alle overige bewapening;
 - 1 ondersteunend team, bijvoorbeeld een hondenbrigade, stroomstootwapen naast alle overige bewapening, inclusief de hond.
- Kies bij de selectie van de 3 teams voor een geografische spreiding door Nederland.
- Kies alleen teams die zich hier vrijwillig voor aanmelden.

Hoofdstuk 3 Overwogen mogelijkheden/alternatieven

Nu de Minister het soort NLW van zijn voorkeur voor de pilot al duidelijk in de media kenbaar heeft gemaakt beperkt de pilot zich tot de taser en laat de alternatieven buiten beschouwing. Wel zal bekeken moeten worden of er inmiddels concurrentie bestaat voor het merk Taser zelf (nieuwe ontwikkeling bij Karbon Arms).

Verder kan er worden gekozen om variatie binnen de pilot aan te brengen. Bijvoorbeeld door in een van de deelnemende teams niet alle agenten met een taser uit te rusten. Hierdoor kan beter antwoord gegeven worden op vraag 6 van paragraaf 2.4.

Aanvullend

Het doel van de pilot wordt hier nog een keer naar voren gehaald: *Het verkrijgen van zodanige praktijkervaringen dat aan de Minister geadviseerd kan worden óf een stroomstootwapen in de toekomst onderdeel dient te gaan uitmaken van de standaarduitrusting van de Nederlandse politieagent.*

Wellicht ten overvloede wordt erop gewezen dat deze vraag niet alleen ziet op de effectiviteit van een stroomstootwapen op zichzelf maar ook op de vraag of een ander type NLW niet meer of beter geschikt zou kunnen zijn?

De beslisser wordt in overweging gegeven om de tijdsduur van de pilot tevens te benutten om alternatief beschikbare NLW's zodanig in beeld te laten brengen dat zij bij de uiteindelijke advisering kunnen worden betrokken. Dit in beeld brengen zou kunnen plaatsvinden volgens een rubricering van typen NLW's die gekoppeld kan worden hun werkingsmechanismen c.q verspreidingsmechanismen. Dit conform een rapport van TNO, *Niet-letale wapens bij bewaken & beveiligen*, 2011.

Hoofdstuk 4 Investeringsbeoordeling

4.1 Verwachte kosten

De kosten worden onderverdeeld in materiele kosten, onderzoek en analyse kosten en capaciteitskosten.

Kosten materieel

De hieronder aangegeven verwachte kosten zijn een raming per team.

Voor efficiënt gebruik van een stroomstootwapen is het noodzakelijk dat de op het moment dat op straat wordt gewerkt beschikt kan worden over het wapen. Niet noodzakelijk is om de wapens op de persoon te verstrekken. Holsters worden wel op de persoon verstrekt.

Uitgegaan is van 10 Tasers per Eenheid en 100 holsters per basisteam.

Artikelnummer	Omschrijving	Aantal	Prijs per stuk	Totaalprijs
TI-22001	Taser X2, Geel Class II Laser ECD	10	€ 1.629,00	€ 16.290,00
TI-MR-RH	Holster, Micheal Radner RH	90	€ 105,00	€ 9.450,00
TI-MR-LH	Holster, Micheal Radner LH	10	€ 105,00	€ 1.050,00
TI-22013	X2 Dataport download kit	8	€ 300,00	€ 2.400,00
TI-22151	25" Live Smart Cartridges (groen)	300	€ 56,40	€ 16.920,00
TI-22157	25" Training Smart Cartridges	300	€ 56,40	€ 16.920,00
				€ 61.770
Totaal raming materiele kosten (3 teams) = € 185.310				

Kosten Onderzoek en Analyse

Bij de aanschaf van tasers voor alle basisteamen zijn aanzienlijke middelen gemoeid. Het middel spreekt tot de verbeelding en zal aanleiding geven tot de nodige vragen vanuit media en politiek.

Een gedegen onderzoek m.b.v. erkende experts op grond van wapens en effecten, geweldincidenten en effectiviteit van het politieoptreden en gedrag is noodzakelijk om de investering te verantwoorden en te onderbouwen onder welke omstandigheden van het Nederlandse politieoptreden de inzet van tasers in de basispolitiezorg effectief is, met welke praktische situaties, risico's en lessons learned men rekening moet houden om een invoering op nationale schaal verantwoord te kunnen doen.

In het onderzoek zal de effectiviteit van de inzet, de bruikbaarheid en de effecten op de veiligheidsbeleving van de agenten integraal beschouwd worden in relatie tot de context van de inzet en het politieoptreden. Tevens is beperkt aanvullend technisch laboratoriumonderzoek voorzien om de technische prestatie van de beoogde Taser (een andere variant dan de huidige AT teams bezitten) objectief vast te leggen. Hierbij zullen de technische prestaties voor een aantal niet ideale omstandigheden (gebaseerd op evaluatie, bijv. effectiviteit bij dikke winterkleding) verder onderzocht worden.

Ten slotte zal in de pilot gebruik worden gemaakt van additionele NLW kennis om de taser effectief te kunnen duiden in relatie tot andere bestaande geweldmiddelen, inclusief overige NLWs. Deze kennis komt uit bestaand en lopend NLW onderzoek in zowel het militaire als het politiedomein en uit werkcontacten met internationale experts.

Kijkend naar wie deze pilot zou kunnen begeleiden komen de volgende partijen in beeld;

- Het lectoraat Openbare Orde & Gevaarbeheersing van de **politieacademie** is in staat praktijk situaties te onderzoeken waarbij de focus ligt op gedrag. Hun onderzoek richt zich op de interactie tussen politie en burgers in potentieel gevaarlijke situaties en op effectiviteit van politie optreden. Evaluatie van escalatie de-escalatie i.r.t. politie-optreden.
- Het lectoraat Veiligheid & Sociale Cohesie van de **VU Amsterdam** (Jaap Timmer) is sterk in dataverzameling in relatie tot geweldincidenten. Zij evalueren de pilot van de uitschuifbare wapenstok
- **TNO** is sterk in het begeleiden van de integrale aanpak en de projectvoering als geheel. Zij hebben ketenkennis van NLW (technology-performance-response-behaviour-risk & outcome evaluatie NLW) Ook heeft TNO een actieve rol in verschillende internationale fora met betrekking tot NLW's.

Partijen zijn weliswaar deels overlappend maar ook aanvullend. Juist een gedeelde aanpak, met multidisciplinaire benadering maakt dat de validiteit van de uitkomsten breed gedragen zullen worden door publiek en achterban (politie en vakbonden). Voorgesteld wordt dan ook om de begeleiding vorm te geven door een combinatie van de drie genoemde instituties.

De omvang van het benodigde budget ten behoeve van de gecombineerde externe begeleiding wordt geschat rond de **€ 200.000,-**.

Kosten Capaciteit

Naast de materiele en onderzoekskosten staan de kosten voor capaciteit. Iedere agent met een taser zal een opleiding moeten doorlopen van 2 dagen om gecertificeerd gebruiker te kunnen worden.

4.2 Tijdschema

Het tijdschema van deze business case ziet op de totstandkoming van de pilot. Deze ziet er als volgt uit:

Goedkeuren pilot door KNP en Ministerie	Februari 2014
Aanstellen projectleider	Mei 2014
Instellen Stuurgroep	Mei 2014
Bespreken en accorderen PID in Stuurgroep	Juni 2014
Selectie en benoemen basiseenheden pilot	Juni 2014
Start opleiding agenten pilot eenheden	November 2014
Start pilot	Januari 2015

Hoofdstuk 5 Belangrijkste punten samengevat

De hoofdvraag is: dient een stroomstootwapen onderdeel uit te gaan maken van de standaarduitrusting van de Nederlandse politieagent? Indien ja, in welke vorm en op welke wijze?

Om die vraag te kunnen gaan beantwoorden wordt toestemming gevraagd voor de start van een **pilot met een stroomstootwapen in de BPZ**.

De hoofdvraag voor de pilot is: Wat is de effectiviteit en bruikbaarheid van het stroomstootwapen in relatie tot inzet bij geweldssituaties in de BPZ

Dit project zal bestaan uit verschillende werkpakketten waaronder de proefperiode met de taser, de opleiding tbv de pilot en een onderzoek en analyse werkpakket. Het is wenselijk een multidisciplinair project team samen te stellen, waarbij onafhankelijke externe partijen betrokken worden.

Ten behoeve van de besluitvorming voor een stroomstootwapen in de BPZ zijn de volgende risico's te benoemen.

- Gevaar van taser gebruik
- Negatief beeld vakbonden
- Negatieve publiciteit in media
- Kostenaspecten

Hieronder worden deze punten verder uitgewerkt en voorstellen gegeven om deze risico's te beperken

Gevaar van tasergebruik

In bijlage 2 worden de belangrijkste voor- en nadelen van tasergebruik benoemd. Hieronder de belangrijkste elementen samengevat. Om deze gevaren van gebruik van taser te beperken betekent dat er goede en duidelijke richtlijnen gesteld moeten worden door de overheid voor het gebruik en restricties van gebruik van de taser.

- Gebruik van de taser kan in enkele gevallen ernstig letsel of zelfs een dodelijke afloop hebben voor de dader (Esman & Adang, 2011, p.24).
 - Er zijn een aantal gevallen in het buitenland bekend waarbij gebruik van de taser op een verdachte tot een dodelijke afloop hebben geleid. Hierbij zijn een aantal risico verhogende factoren aangegeven (Esman & Adang, 2011, p24).
 - Gebruik van drugs of drank
 - Vrouwen die zwanger zijn
 - Medische gezondheidsrisico's
 - Personen die hartklachten hebben
 - Personen die luchtwegklachten hebben
 - Kinderen onder de 12
 - Ouderen boven de 65
 - Er kunnen brandplekken en/of wondjes veroorzaakt worden door de (pijltjes van de) taser (Esman & Adang, 2011, p60)
 - Dit betekent dat er goede en duidelijke richtlijnen gesteld moeten worden door de overheid voor het gebruik en restricties van gebruik van de taser.
- In sommige landen is geconstateerd dat de taser een middel is dat 'te gemakkelijk' kan worden gebruikt door agenten. Het middel moet ten alle tijden met in acht neming van proportionaliteit en subsidiariteit worden ingezet.

Negatief beeld vakbonden

Vakbonden hebben zich niet unaniem positief geuit over de inzet van een taser binnen de BPZ. Gedegen overleg met de vakbonden voor deze pilot is van belang. Daarnaast zullen de vakbonden een onafhankelijk externe partij voor onderzoek en analyse waarschijnlijk wenselijk vinden.

Negatieve publiciteit in de media

De taser kan door de media als een *gevaarlijk middel* worden beschouwd. Dit o.a. door negatieve berichten uit het buitenland. Goede, duidelijke en eerlijke communicatie zijn containerbegrippen waaraan deze pilot concrete inhoud dient te gaan geven.

Kostenaspecten

De taser is kostbaar en aanschaf, daarom is zorgvuldige afweging noodzakelijk. De uitkomsten uit deze pilot dragen bij aan de afweging van aanschaf en inzet van het stroomstootwapen in de BPZ

Bronverwijzingen

Adang, O. M. J. & J. Mensink (2004). *Pepperspray - An unreasonable response to suspect verbal resistance Policing - an International Journal of Police Strategies & Management* 27(2): 206-219.

Adang, O., J. Mensink en C. Esman (2005). *Spray met visie, visie op spray*. Afsluitende onderzoeksrapportage van het 'Pepperspray Project'. Politieacademie, Apeldoorn.

Adang, O. M. J., R. J. Kaminski, M.Q. Howell & J. Mensink (2006). *Assessing the performance of pepper spray in use-of-force encounters: the Dutch experience*. *Policing - an International Journal of Police Strategies & Management* 29(2): 282-305.

Adang, O. & Esman, C. (2011) *Evaluatie Taser Pilot*. Lectoraat Openbare orde & Gevaarbeheersing, Politieacademie, Apeldoorn.

Alpert, G.P., M.R. Smith, R.J. Kaminski, L.A. Fridell, J. MacDonald and B. Kubu (2011). *Police use of force, Taser and other less-lethal weapons*, National Institute of Justice.

Amnesty International: *Less than lethal? The use of stun weapons in US Law Enforcement*, Amnesty International Londen 2008.

Drenth, G. J. Naeyé en R. Blijendaal (2008). *Kracht van meer dan geringe betekenis*. Deel B: Sturing en toetsing van de politieële geweldsbevoegdheid, Politiewetenschap 45b. Reed Business, Amsterdam.

Jones, Tonisha en Yu-Sheng Lin :*Electronic control devices and use of force outcomes; Incidence and severity of use of force, and frequency of injuries to arrestees and police officers*, 2009.

Kruize, P. & Gruter, P. (2012) *Politiële bewapening in perspectief*; Over gebruik en effectiviteit van pepperspray & wapenstok. WODC, Ministerie van Veiligheid en Justitie, Den Haag.

NCTb (2011) *Technologische ontwikkelingen: kansen en dreigingen tot 2015 voor contra-terrorisme en bewaken en beveiligen*.

Staatscourant (2009, 70) *Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 31 maart 2009, nr. 2009-0000064524 tot het beproeven van stroomstootwapens door aanhoudings- en ondersteuningseenheden*, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Den Haag.

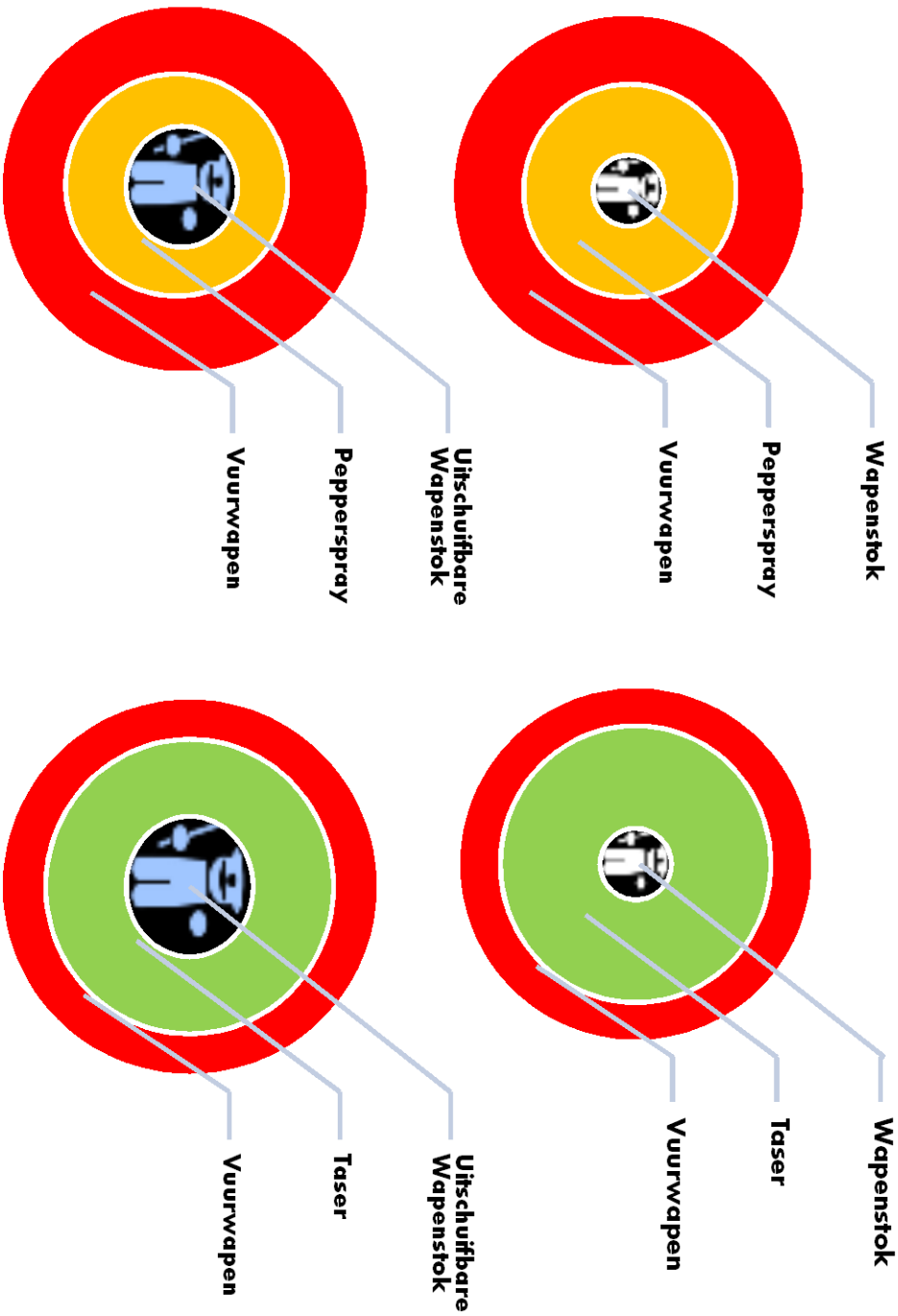
Smith Michael, J.D., Ph.D., Robert J. Kaminski, Ph.D., Geoffrey P. Alpert, Ph.D., Lorie A. Fridell, Ph.D., John MacDonald, Ph.D., Bruce Kubu : *A Multi-Method Evaluation of Police Use of Force Outcomes*, Executive Summary; juli 2010.

Timmer, J. (2012) *Notitie Geweld in de politiepraktijk in 2010*. Centrum voor Politiewetenschappen, Vrije Universiteit Amsterdam.

TNO-DV 2011 C451, *Niet-letale wapens bij bewaken & beveiligen en openbare ordehandhaving: Een verkenning*, 2011 Soesterberg.

Bijlage 1:

Vergelijking toepassingsbereik bewapening in samenhang

Bijlage 2

Overzicht van positieve ervaringen uit het buitenland;

- **Het gebruik van de taser heeft in het algemeen tot doel het verminderen van verwondingen in situaties waarbij politiemensen moeten omgaan met geweld of gewelddadige confrontaties.**
Kruize&Gruter (2012).
- **De beoordeling van de effectiviteit van de Taser wordt als goed gekwalificeerd.**
Smith Michael et al (2010), Jones et al (2009), Adang&Esman (2011).
- **Met de komst van de taser neemt het gebruik van pepperspray en fysiek geweld af.**
Kruize&Gruter (2012).
- **Met de invoering van de Taser is het aantal incidenten waarbij een vuurwapen wordt ingezet gedaald.**
Alpert en Dunham (2010), White en Ready (2007), Jenkinson, Neeson en Bleetman (2006).
- **Inzet van de Taser leidt tot minder gewonde politiemensen en de kans op letsel voor verdachten neemt af.** *Kruize&Gruter (2012), Adang&Esman (2011), Alpert et al., 2011, pp. 7-9.*
- **In 75% van het tasergebruik treed er geen letsel op bij de burger.**
In 10% van de gevallen zijn er wondjes door de taserpijltjes
In 10% van de zaken zijn er (brand)merken.
De overige 5% letselzaken zijn divers van aard.
Kruize&Gruter (2012, p. 116)
- **In veel gevallen volstaat dreigen met de taser.**
Adang&Esman, 2011, p. 21
- **De taser wordt vaker in de *stunmode* gebruikt dan in de *probemode*.**
Kruize & Gruter (2012, p. 115)
- **De Taser laat zich goed inzetten bij**
 - situaties met huiselijk geweld,
 - verstoringen binnen de openbare orde,
 - vechtpartijen en ruzies,
 - autoprotocedures en mogelijk wapenbezit,
 - personen die zich fysiek verzetten tegen de politie.*Adang & Esman, 2011, p. 10*
- **In Australië draagt elke politieman naast de taser het pistool, pepperspray, wapenstok en handboeien.**
Adang & Esman, 2011, p. 10
- **Meer dan 11.500 politieorganisaties in de Verenigde Staten gebruiken de taser.**
Kruize & Gruter (2012, p. 113)
- **Uit medische literatuur blijkt dat er géén direct causaal verband is tussen EID gebruik en een mogelijk overlijden, of omgekeerd; er is geen onomstotelijk bewijs geleverd dat er een causale relatie is tussen het gebruik van IEDs en een mogelijk overlijden van een getaserde.**
Adang & Esman, 2011, p. 35
- **Het risico op hartproblemen bij het gebruik een CED op een persoon is erg laag.**
Adang & Esman, 2011, p. 35

Intern:

- **Uit intern onderzoek is gebleken dat 90% van de Nederlandse straatagenten er voor is om de beschikking te hebben over een taser.**
Ongeveer een kwart wil de taser in plaats van pepperspray, terwijl driekwart de taser naast pepperspray wenst.
Kruize & Gruter (2012, p. 116)
- **Uit intern onderzoek is gebleken dat ook operationeel leidinggevenden de taser wel zien zitten.**
Driekwart van deze groep respondenten geeft in de vragenlijst te kennen een taser aan de standaardbepanning te willen toevoegen; 15% van hen wil daarvoor pepperspray inleveren.
Kruize & Gruter (2012, p. 117)

Overzicht van negatieve ervaringen uit het buitenland;

- **Het rapport 'USA: Less than lethal?' uit 2008 wijst volgens de Amnesty International uit dat het gebruik van Tasers en andere stroomstootwapens niet zo veilig is als producenten beweren.**
Vooraf kwetsbare groepen lopen risico, zo blijkt uit analyse van 98 autopsierapporten. Slachtoffers kregen bovendien vaak herhaaldelijk en langdurig stroomschokken toegediend.
Amnesty International (2008)
- **Het meerdere keren gebruiken van een ECD op dezelfde persoon kan leiden tot of bijdragen aan het overlijden van die persoon, afhankelijk van de lichamelijke of mentale toestand van die persoon (psychische stoornis of gebruik van genotmiddelen).**
Adang & Esman, (2011, p. 6)
- **Bij 3 van 4.234 onderzochte zaken in Canada is de verdachte overleden.**
Kruize&Gruter (2012, p. 116)
- **De Taser wordt nog wel eens misbruikt (Verenigde Staten, (VS)) doordat agenten verdachten te lang taseren of onnodig taseren, terwijl er geen aanleiding toe is.**
Adang & Esman, (2011, p. 6)
- **De Taser wordt in de VS vier tot vijf keer vaker ingezet dan pepperspray en in sommige korpsen zelfs vaker dan fysiek geweld.**
Alpert et al. (2011) werpen de vraag op in hoeverre er sprake is van het *lazy cops syndrome* als gevolg van de beschikbaarheid van de taser. Dat wil zeggen, dat politiemensen uit gemak (luiheid) naar de taser grijpen in situaties waar met een minder ingrijpend middel het gestelde doel had kunnen worden bereikt.
- **In 2010 kwam de West Australische politie zeer negatief in het nieuws**, toen er een filmpje de wereld overging, waarin te zien was hoe een man in een politiebureau door dertien agenten langdurig werd getaserd. Door dit filmpje is er een nieuwe discussie in West Australië en erbuiten over het gebruik van de Taser opgelaaaid.
Adang & Esman, (2011, p. 11)
- **De Taser wordt in de VS niet als effectief beoordeelt in levensbedreigende situaties.**
Adang & Esman, (2011, p. 11)

Intern:

- **Adang & Esman noemen de Nederlandse keuze om de Taser alleen beschikbaar te stellen aan goed opgeleide geweldspecialisten verstandig.**
Adang & Esman, (2011, p. 35)
- **De vertegenwoordigers van de twee grote bonden zijn op voorhand niet onverdeeld enthousiast** en geven aan zich hoogstens te kunnen voorstellen dat naast de arrestatieteams op termijn mogelijk aanhoudingseenheden gebruik zouden kunnen maken van de taser.
Kruize&Gruter (2012, p. 118).

Randvoorwaarden:

Een aantal randvoorwaarden (Adang, 2011) moeten worden gesteld op het moment dat er gebruik wordt gemaakt van een taser. De onderstaande worden algemeen als randvoorwaarden erkent;

- Politiediensten moeten zorgvuldig aandacht besteden aan het **rapporteren en administreren** van IED gebruik en het opzetten van databases en geweldsformulieren
- Een goede **training** en juist gebruik van IEDs beperkt het risico op letsels, zowel bij de betrokken politiemensen als bij de verdachten.
- Politiemensen dienen zich **bewust te zijn van risico's** bij het gebruik van de Taser, vooral van het meervoudig gebruik van IEDs tegen eenzelfde persoon, gebruik van een IED op of in de buurt van het hoofd, in de nek of bij de geslachtsdelen.
- IEDs moeten ook **niet gebruikt worden** in situaties waarbij de verdachte het risico loopt dat hij van een hoogte kan vallen of beschikt over/ in de buurt is van ontvlambare of explosieve stoffen.
- Het belang van een **goed imago**: Het juist inzetten van IEDs zorgt voor een grotere acceptatie van het wapen en bevordert een goed imago bij het grote publiek.
- **Iedere getaserde verdachte dient standaard medisch te worden onderzocht.**